

ספרות עברית וכללית

לעולם חדשים

הוראות

א. משך הבחינה : שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון : שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20

בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") – (25×2) – 50 נקודות

פרק שני : ספרי קריאה – (50×1) – 50 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש :

(1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי–לועזי / לועזי עברי.

ד. הוראות מיוחדות :

(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(4) לנבחנים אינטרניים : חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה : תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–6 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתך ארץ) / מירי בן שמחון

נערה שחורה עם חטטים בפנים
עליזה אלפנדרי
במקום שנועד לאנשים אחרים
מכבסת את בגדיה
כמי שעושה הטוב בעיני אלהים
אחר כך תדיח רצפה
ותתקן פרחים באגרטה
היא מתאימה את צבע החלצה לחצאית
היא לא שמה על החטטים בפנים
היא שמה על זה שכבה עבה של "מיק אפ"
ולא רואים כל כך.
בכלל זכיותיה והצלחותיה לא תלויות בזה
היא מקפידה למלא את חובותיה לפי הסדר
ואמונה היטב על מי "בסדר" מי "לא בסדר".
מדי פעם יש לה התפרציות, אבל בצדק
בהתחשב בעבודה שקל כך הרבה אנשים לא יודעים איך להתנהג
זה הטבע שלה
היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטיות
שאין להם טעם
ושלא שומרים על הכבוד שלהם
אפוא שלה מתה מהתקף לב כשהיתה קטנה
ואבא שלה שרת בבית ספר ממלכתי דתי על יד הבית
היא אוהבת את האח שלה יעקב
שהתקדם בחיים

- 25 והוא אדמיניסטרטור במחלקת המשק של האוניברסיטה
אחראי על כך וכך עובדים
שמקבלים את המשכורת מידו ונותנים לו כבוד.
היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב־30: 7 בדיוק רואים אותה בתחנה
30 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
35 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבילה
40 והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפר ויושבת בבית
בחוץ רצינית.
45 יום גבוא והמזל שלה גבוא גם כן
גבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

האם שיר זה הוא שיר מחאה? הסבירו והדגמו את דבריכם.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'יידר עם בלוק הקרח על העינים שלי". השאלה שאחריו.

- בית 1 סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'יידר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2 יש גילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3 הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בנדי –
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שפלז שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4 הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית
- בית 5 מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים נקשים ואת עודך
נצן מתהפף לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6 עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

בשיר זה באות לידי ביטוי גם חוויות קשות של מצוקה וגם חוויות טובות.
הסבירו והדגישו את התרומה של השילוב של החוויות האלה לבניית משמעות השיר.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַזֵּרִי / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַזֵּרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחֵר שֶׁכָּבַר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהִגִּירַת הַזֵּרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זָמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשָּׁג וְנִסְיָגָה. לֵילָה מְזַכֵּיר יוֹם מְשֻׁכָּח.
 עֵינֵי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זָמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבַר גָּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מִשְׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲסִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
 עוֹד עֹכָשׁוּ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַזֵּרִי בָּמוֹ הִגִּירָתוֹ.
 עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תַמִּיד יָתוֹם בְּלִי אֵם,
 צָעִיר מִדֵּי בְּשָׁבִיל לָמוֹת, זָקֵן מִדֵּי לְמִשְׁחָקִים.
 נְעִיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקָנוֹת הַמְּחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַזֵּרִי
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמִדְּתִי
 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיוֹת תַּמִּיד.
 וְכָבֶד עוֹרָקִי וְגַם גִּידִי כִסְבֵּד
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִיר. וְאַחֲרֵכֶךְ
 מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַזֵּרִי.

על פי שיר זה, תארו את הקשר בין הבן להוריו, והסבירו את התרומה של שניים מן האמצעים האומנותיים בשיר לעיצוב קשר זה.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
המלחמה על שטח המחרה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
לכבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לכבודך.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
ואת השאר אתה יודע, בנדיא.

מה הן המשמעויות השונות שיש לציוצי הציפורים בשיר זה?
הסבירו את התרומה של משמעויות אלה לבניית הרעיון המרכזי בשיר.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נעילה / פרץ דרור בנאי

בית 1
תרצה אותי אני יודע את מקומי
לא עוד זר בעירי
כי לויתי את צמיחת הבתים האלה
עד הייתי למתיחת כבישים חדשים

בית 2
תרצה אותי אני יודע את מקומי
כי נגמלתי במשך הזמן מעברי
וקיומי פה שוב איננו מתנה
אנשים מברכים אותי בלכתי ברחוב
יש לי ידידים מעט
ואף לא שונא אחד
ואם בכל זאת מישוהו פעם יתרגז או יטרד אז לא נורא

בית 3
אני מדבר בשפה הזאת כאלו נולדתי בה
ככה זה בחיים אם מתגברים
ודוחים את הקל הסכנה
הימים באים כמו מתנה
והאדם סופו להתפייס עם קיומו

הסבירו את הקשר בין שם השיר "נעילה" ובין השיר כולו. הדגימו את דבריכם.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו הילד
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקז
בלד.
עכשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפרים
בצרב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות,

עכשו
נשים בטעם תות-שדה
מלמדות אותי להריח כריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בכתול סימי
בתוך סלון גרק
חברים.

שם השיר הוא "תיקון הריחות".

מהו התיקון, ומהו יחסו של המשורר לתיקון זה? הסבירו והדגו את דבריכם.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7–9.

7. הכלב היהודי / אשר קרביץ

בספר "הכלב היהודי" מצבים שיש בהם אכזריות וכאב מתוארים בהומור ובקלילות. הסבירו והדגמו קביעה זו. בתשובתכם כתבו גם על התרומה של דרך תיאור זו לבניית המשמעות של הספר.

8. קלקידן / דורית אורגד

ענו על שני הסעיפים א-ב.

א. הסבירו והדגמו את הקשים בחייו של קלקידן. (30 נקודות)

ב. האם קלקידן מתגבר על הקשיים שכתבתם עליהם בסעיף א? הסבירו והדגמו את דבריכם. (20 נקודות)

9. הכלב היהודי / אשר קרביץ או קלקידן / דורית אורגד

תארו שתי דמויות משנה בספר שקראתם ("הכלב היהודי" או "קלקידן"), והסבירו את התרומה של כל אחת מן הדמויות שתיארתם לבניית המשמעות של הספר.

בהצלחה!